

2006 Betydningen av enkelte stedsnavn

De fleste navn på tettsteder og gårder vokste frem gjennom navn allerede gitt til naturen selv, spesielt elver. Så bygget generasjon etter generasjon på med assosiasjoner til mennesker, redskap, dyr og sanser. Det finnes ikke noe ensidig mønster. Folketro og datidens normer forsterket det hele, og det oppstod ofte flere navn på samme stedet, og en fikk etter hvert det mer vitenskapelig opp mot det mer folkelige. Det i seg selv tilsier at det trolig ikke alltid finnes en fasit, tidene forandrer seg - så også navnene. Og vi som kommer etterpå strides gjennom både tradisjonsfortellinger og bestemte meninger. Dette må vi leve med, og akseptere at mange tettsteder og gårdsnavn kan ha ulike tolkninger. Med referanse til noen av våre fremste navneforskere i *Norsk Stadnamnleksikon* - gjengir jeg her enkelte tolkninger av stedsnavn i vår region.

Elvran

Usikker tolkning. Første tanken går mot *elva som renn*, altså Leksa, eller ”rande” (fjellrande): opphøyninger foran større fjell/åser, - men ordet synes å stamme fra alf / alfr som relaterer seg til jordsmonnet: grus, grusgrunn. ***Stedet på ringere jordsmonn (grusgrunn).***

Flora

Både i Stjørdalen og i Selbu er navnet knyttet til frodige utvidinger av dalføret mellom trange skogsstrekninger. Likeledes kan det settes i sammenheng med ”flodr”: strøm, gjennomstrømming. Men mest sannsynlig kommer ordet fra det gammelnorske ordet *Frjól*, som igjen betyr ”frø” om småfisk. ***”Ein vassål der det er mykje småfisk”.***

Frosta

Fra gammelnorsk stavemåte kjenner vi genitivet Frostu som betyr: rygg eller fjelltopp. Navnet er nært beslektet med det tyske ordet First som betyr: ås, møne. Navneforskere hevder derfor at Frosta kan bety (”lokalitet”): ***”Halvøy som består av aaser (rygger)”.***

Hegra

Av det gammelnorske Hegrin, hvor siste leddet er det mye brukte ordet for naturlig eng = vin. I Stjørdalsbygdene ender vin-navnene vanligvis på a. Mens første leddet kommer fra elva eller bekken som har fått navn etter fuglen Hegre. Naturlig eng ved bekken som hegrene ofte oppholder seg ved. ***”Fine sletter for fugler”.*** Kanskje i overført betydning: *Fine muligheter for å dyrke og trives.*

Hell

Av det gammelnorske ”Af Helle”, gno: *hellir* som betyr heller, berghule. ***En utoverhengende fjellknaus.***

Hommelvik

De fleste forbinder navnet med elva Homla, som gir assosiasjoner til insektet. Elva ”bruser som en summende humle”. Dette er nok en mer populistisk fremstilling som lett overlever på folkemunnet. Det mer vitenskapelige tilsier at Imulvik eller Imwlwiik ligger til grunn, med en dertil tilkommet h - som var meget vanlig i reformasjonstiden, såkalt halvsmål. Men da dette ”halvsmål” ikke er utbredt i Trøndelag, ble trolig h’en kosmetisk for å tydeliggjøre navnet. Dermed er det stavelsen Im og Imla som gir grunnlag for å tro at Hommelvik betyr ”*vika ved elva som avgir damp*” (dunst, røyk, eim). Jfr. Slektskapen mellom Im og nynorskordet ”eim”.

Lånke

Ca.1430: ”Af Lonko”. Gno: Lanka. En avledning av ”lang” (adj), som igjen viser til ensartede lange strekninger og gir vel alle en naturlig forklaring ved å stå ved Frigården og se utover på ”*lange flater og jordstykker*”.

Malvik

I 1430 het det trolig Manuik, mens det i 1530 ble skrevet Manwick Kirke. De eldste skriftformene viser, tross dagens uttale, at det het Manvik. Førsteleddet kan være man = træl, men mest sannsynlig *man* på en hest i assosiasjon til en åsrygg. ”*Vika ved åskanten*”.

Meråker

Den mest populistiske fremstillingen er om mannen som dyrket korn, og dro til byen for å selge det. Begeistring der var så stor at han fikk følgende tilbakemelding: ”*Gå hjem og dyrk mer åker*”. I 1430 het stedet Møraker. Siste leddet er nok ”akr”: *åker*, men førsteleddet har en mer usikker tolkning. Her er de lærde ikke helt enige. Første leddet kan være ”merr”: hoppe (hest): heståker, eller ”mýrr”: myr, og kan relatere seg til de store myrene i dalbunnen. ”*Flater (åkrer) med myrer*” utenfor den første gården/bosetningen. Men en annen forklaring kan være: ”*den midterste råk*” (passasje, gjennomgang) over grensefjellet. Trolig ender likevel alle tre ”forklaringene” ut med en relasjon til ”hest-trøer” i den forstand at jəmter og andre benyttet deler av Meråker som rasteplass på turen over kjølen. Her hvilte og spiste hestene - som også fikk slippe litt fri fra kløven, og trø av seg. ”*Hvilstedet etter passasjen over fjellet hvor hestene fikk trø av seg og lage et tråkk på åkrene i dalbunnen*”.

Selbu

Selbu med utgangspunkt i Selbusjøen. Førsteleddet kan ha ulike meninger. Det kan være hestesele med assosiasjoner til ”reim, reip, tau” - med hentydning til nedre del av sjøen som er mer smal og krocket. Men det gammelnorske ordet Sil = *elv som renner stille*, kan henspille seg på øvre delen av sjøen hvor Nea har sitt utløp. Med utgangspunkt i tidlig bosetning - som med få unntak fant sted ved elvemunninger, kan Selbu bety: ”*Bostedet hvor elva renner stille ut i sjøen*”.

Skatval

Ca.1430 het det Skatwala. Førstestavelen er trolig det nynorske ordet *skat(e)* – som betyr: toppen av tre – ytterste enden av noe, og henseiler seg mest sannsynlig til høydedraget hvor den første bosettinga fant sted. Siste leddet er gno: *váll* – som betyr: jord som har blitt ryddet ved sviebrenning. ”**Rydning som stikk fram av skogen ytterst på høydedraget**”.

Stjørdal

Med utgangspunkt i det gamle navnet på Stjørdalselva: *Stjóri* eller *Stjóra/stjórn* (stýra), hvis betydning kan være ”*styreredskap*” i den forstand at naturen ga assosiasjoner til et ”åre”. Lang og smal øverst og bred nederst, slik Stjørdalen er fra Meråker og nedover. ”**Stedet i dalen som styrer elva ut i fjorden**”.

Tydal

Navnet har utgangspunkt i elva Tya. Siden Tydalen på et vis stiger oppover og vokser (sveller opp), er det ikke utenkelig at Tydalen kan bety: ”**Dalen som vokser seg stor/høg**”. Stammen i elvenavnet har slektskap til et annet gammelnorsk ord som betyr *folk*.

Værnes

”**Neset ved den stille flod**”, med utgangspunkt i Stjørdalselva som tidligere rant rolig som en stor flod i flere slynger nord og øst av Værnes, slik at Værnes ble liggende som et nes. Førstestavelen er ”var” = *rolig* (jfr. dialektordet «*var*» mange steder i landet). Æ-lyden/stavelen er trolig påvirket av dansk embetsvelde som dominerte Stjørdalen og det øvrige Trøndelag. Uttalen «*Vannes*» ble brukt så seint som i 1890-årene.